

עבודת

דעת
אלקין אביך
ועבדו

פטרון מערכת דעהו:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
הו' האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי"ה ע"ה

גליון קלה - פרשת פינחס - שנת תשפ"ג

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

משנת החסידות

שיעורים בספר התניא פרק מ
שיעור פג - א (פרשת ויצא תשס"א)

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

אם חומה היא:

לעמוד בתוקף
כנגד כל הכלבולים
והמפריעים

עמוד ה'

הקטנים עם הגדולים:

עבודת ה' במצבי קטנות וגדלות

א. ומי גוי גדול: מעלת עבודת ה' באהבה וביראה - במצב של גדלות, שלש מדרגות בעבודת ה'; ביצים, אפרוחים, בנים, כנגד שלשה כוחות שבאדם; כח הפעולה, ההרגש, והשכל | והם שלשה זמנים בגידול הולך; עיבור, יניקה, מוחין | עיבור - חיות המוח רק כדי להשלים את כח האברים, והעבודה בדרגה זו: פעולת המצוות בכח האברים בלבד | 'יניקה' - בירור הרגש הלב, ועבודה מתוך אהבה ויראה טבעיים | 'מוחין' - דרגת 'בנים': עבודת ה' מתוך דחילו ורחימו שכליים | 'לא תקח האם [מ]על הבנים' - כי על דרגת הבנים שורה השכינה בתדירות | כל זה ישנו בפרטות בכל מדרגה בעבודת ה'

ב. לא איתנו יודע: מצב הקטנות בחסרון כח הדעת והדיבור

גדלות המוחין - הו"ה, קטנות המוחין - 'אלקים' | אותיות 'י-ה' שבשם אלקים הם המוחין שבה | בזמן העיבור הן מתעלמות, ונשאר אתונן 'אלם', 'נאלמתי דומי"ה' | 'הדעה והדיבור' - הדיבור הינו כפי הדעת וההרגש | עיקר הגלות הוא ההסתר על ענין הדעת של מעלה כביכול - אמונת ההשגחה | בזמן המקדש היה נגלה לנו מציאת הבורא ועצם ידיעתו בהתגלות רב

ג. ויעש להם בתים: בניית קומת כלל ישראל בתוך גלות מצרים

בגלות מצרים היו ישראל כעובר במעי אמו | 'מי הו"ה אשר אשמע בקולו' - שרצון פרעה היה שישארו בשליטת שם אלקי"ם בלבד | מטרת הגלות במצרים היתה כדי לבנות את קומת כללות ישראל | מטעם זה עסקו במלאכת הבנין - שהוא דוגמא לבניית בית ישראל | במצרים היתה גלות ה'דעת' וה'דיבור' - כמו עובר ברחם אימו שפיו סתום | 'ויאנחו בני' ויזעקו היינו צעקה בלב, כי לא היה להם כח הדיבור | עי"ו נתעוררה למעלה ענין 'ידע אלקים' | 'עבדים היינו במצרים' - שעבודתם לה' בהיותם במצרים היתה במדרגת 'עבד'

א.

ומי גוי גדול: מעלת עבודת ה' באהבה וביראה - במצב של גדלות

והוא כח האברים, והעבודה בדרגה זו: פעולת המצוות בכח האברים בלבד | 'יניקה' - בירור הרגש הלב, ועבודה מתוך אהבה ויראה טבעיים | 'מוחין' - דרגת 'בנים': עבודת ה' מתוך דחילו ורחימו שכליים | 'לא תקח האם [מ]על הבנים' - כי על דרגת הבנים שורה השכינה בתדירות | כל זה ישנו בפרטות בכל מדרגה בעבודת ה'

ההו"ה, קטנות המוחין - 'אלקים' | אותיות 'י-ה' שבשם אלקים הם המוחין שבה | בזמן העיבור הן מתעלמות, ונשאר אתונן 'אלם', 'נאלמתי דומי"ה' | 'הדעה והדיבור' - הדיבור הינו כפי הדעת וההרגש | עיקר הגלות הוא ההסתר על ענין הדעת של מעלה כביכול - אמונת ההשגחה | בזמן המקדש היה נגלה לנו מציאת הבורא ועצם ידיעתו בהתגלות רב

כתב התניא בפרק מ וז"ל: ובוה יובן היטב הא דדחילו ורחימו נקראים גדיפין דרך משל כדכתיב (ישעיה ו, ב) 'בשתיים יעופף', שהכנפים בעוף הן זרועות האדם וכו', ובתיקונים פירשו שהעוסקים בתורה ומצוות דחילו ורחימו נקראים בנינים, ואם לאו נקראים אפרוחים דלא יכלין לפרחא, ע"כ.

שלש מדרגות בעבודת ה': ביצים אפרוחים ובנים

הנה בתיקונים שם (הקדמת תיקון) האריך לדרוש את פרשת מצות שילוח הקן, שזכר שם בכתוב שלשה חילוקי זמנים בגידולי ציפורים, והם, ביצים, אפרוחים, ובנים, וכמ"ש (דברים כב, ו) 'כי יקרא קן צפור לפניך וגו' אפרוחים או ביצים, והאם רובצת וגו', לא תקח האם על הבנים. ופירש שם בתיקונים ששלש בחינות אלו רומזים לשלש דרגות שונות וחלקי עבודה בסדר עבודת האדם לקונו, שיתבאר בהמשך בעז"ה, שכפי מדרגת הנשמה ואופן עבודתה לבוראה יתברך, כך היא גורמת עליה לשכינה הק', שהיא האם הנזכרת שם בפסוק, הנקראת 'כנסת ישראל' על שום שכוללת בתוכה כל נשמות ישראל, והם מעלים אותה למעלה להתייחד עם קונו ע"י עבודתם להשי"ת. וכמו כן השכינה הק' יורדת למטה בעולמות התחתונים לסייע אותם בעבודתם לה', אשר ע"ז נאמר 'והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים', שהם רומזים לנשמות הקטנות ולמדרגות הירידות שבעבודה, וכפי

שהזכר התניא, שעדיין אין עבודתם לה' בשלימות ובאופן של גדלות המוחין וכמ"ש, ולכן רובצת עליה השכינה הק' להיות להם לעזר ולסיוע בעבודה.

בסדר העבודה יש שני מדרגות - 'קטנות' ו'גדלות'

וביאור הדבר ביתר הרחבה הוא, דהנה באופן כללי ישנן שתי דרגות ואופנים בסדר העבודה להשי"ת, והם; עבודת ה' באופן של קטנות המוחין - הנרמזים ב'ביצים' ואפרוחים' שהם זמני הקטנות, או עבודה מתוך גדלות המוחין - שהיא מדרגת 'בנים', הרומז לזמן של גדלות שבו כבר נשלמה קומת האדם. וכפי שהביא כאן התניא מהתיקונים, עבודת ה' במדרגת 'בנים' ובאופן של גדלות - היינו שהאדם זוכה לעבוד את בוראו דחילו ורחימו שכליים, כלומר שע"י ריבוי התבוננות והעמקה בענייני גדלות הבורא וכו' וזה לקנות בנפשו אהבה ויראה להשי"ת, הבאים מתוך הכרת השכל והדעת. ואילו כאשר עדיין לא זכה האדם לכך, וכל מה שמקיים תורה ומצוות אינו אלא מתוך האהבה והיראה הטבעיות שהם ירושה לנו מאבותינו והן כטבע המוטבע בנפשותינו, אזי כל עבודתו לה' היא רק באופן של קטנות, המכונה ל'ביצים

שתי דרגות ב'קטנות המוחין': עיבור ויניקה אך גם במדרגת קטנות המוחין עצמה ישנם שני חלקים וזמנים כאמור, ביצים ואפרוחים, אשר מורים לשתי דרגות חלוקות בזמן הקטנות גופא. והם הנקראים בפי ספרים וסופרים בשם מוחין דעיבור (-ביצים), ומוחין דיניקה (-אפרוחים), שהם דומים לזמני העיבור והיניקה של התינוק הקטן, קודם זמן הגדלות כאשר מתגדל להיקרא בשם 'בן'. וממנו ניקח גם לעבוד את ה', להבין בדרגות ובסדר העבודה להשי"ת, כדלהלן. [ונכונדע שכל דבר שבעולם הוא משל לענין פנימי ורוחני הדומה לו. וביותר, שאינו רק דוגמא ומשל לכך, אלא שהוא אותו ענין עצמו שלמעלה, רק שנשתלשל כאן למטה בריבוי השתלשלויות עד שנתהפך להיות לענין גשמי ומוחשי, אך באמת הוא לבוש לענין רוחני של תורה ועבודת ה' שבעולמות העליונים].

שלשה כוחות שבאדם; כח הפעולה, ההרגש, והשכל

כי הנה כוחות האדם נחלקים לשלשה חלקים כלליים, כח פעולת האברים, ענין ההרגש בלב, ובח"י הדעת והשכל שבמוח, ושלשה אלו הם כנגד שלש המדרגות של עיבור ויניקה מוחין, וכמו שיתבאר.

פטרון הגליון - תמוז

נתנדב לעילוי נשמת הרב החסיד
ר' אהרן ב"ר ישראל הכהן שפאנגעלעט ע"ה
נלב"ע כ"ה תמוז תשמ"ז לפ"ק

וכאשר האדם עובד את קונו במדרגת בנים, והיינו ע"י דחילו ורחימו שכליים שהוליד בנפשו עד שנתהוו כעצם מעצמיו וכבשר מבשרו, אזי יש לו כבר את כח ה'כנפים' הנכונות להיות 'פרחא לעילא', שיהיו התורה והמצוות שלו נכללים באלקות, בעשר ספירות העליונות שבעולם הבריאה, והיא שלימות העבודה הרצויה העולה לפני כסא הכבוד, ומתקבלת ברצון לפני אדון כל

~

כי עיקר הגלות הוא מה שנעשתה העלמה והסתרה על כח דעת העליון, והיינו שהשכינה נעשה כאלם כביכול, ואינה מגלה את עצמה לבני ישראל, וכאילו חסר מאיתה כח הדיבור וההתגלות. כי ההנהגה של הקב"ה בזמן הגלות הוא באופן שנכסה ונסתר מאיתנו ענין 'וידע אלקים', והיינו שאין מתגלה אלינו ההשגחה העליונה, שהשכינה רואה ומסתכל הכל, ומשימים ליבו לכל מעשי בני אדם, ולכל הקורה איתנו

מוחין דעיבור' - חיות המוח רק כדי להשלים את כח האברים

כי הנה בזמן העיבור, והיינו כאשר התינוק נמצא במעי אימו, אזי אין לו אלא כח הפעולה של האברים, והיינו שכל חיותו הנמשכת מהמוח - שהוא עיקר חיות האדם, ובלא הכי לא שייך לחיות - אינו אלא כדי לגדל ולפתח את אבריו וכח הפעולה שבהם, שהרי כל האברים יונקים חיותם מעצבי המוח, וכן כל פעולות הגשמיות של האדם נמשכים ממנו, שהוא מצווה את האברים לפעול ולעשות כרצונו. וכאשר העובר נמצא בירך אימו אזי אין לו עדיין כח ההרגש שבלב (כמוכן לפי ערך ההרגשים של תינוק הנולד), וכל שכן שהיו לו דרגת המוחין והשכל, וכל חיות המוח בזמן ההוא אינו אלא לצורך מה שנמשך ממנו להחיות ולגדל את האברים. כי עיקר ההתעניינות והתכלית בעת הימצא הולד בתוך רחם אימו, אינו אלא לבנות את בנין האדם, שהם רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, שיהיו לו אברים בריאים וחזקים שהם שורש בנין האדם הגשמי, ואילו שאר כל חלקיו, ההרגשים והמוחין, נוספים לו רק א"כ כשיוצא לאור העולם. ונמצא שגם המוח של הולד, אינו אלא לצורך גידול האברים והשלמתם, וכדי להמשיך אליהם חיות וכח לפעול, ועל כן מוח כזה נקרא בשם 'מוחין דעיבור', שהוא דרגה נמוכה מאד של מוחין, שאינו ענין של 'מוחין' וש כל ממש, וכל תפקידו אינו אלא להחיות ולגדל את אברי הולד וכוחותיהם.

עבודת ה' בדרגת מוחין דעיבור' - פעולת המצוות בכח האברים בלבד

ועד"ז מתפרשת גם דרגה הראשונה של עבודת ה', בחי' 'בציצ' המוכר בפסוק, המכונה 'מוחין דעיבור', הבאה באופן של 'קטנות המוחין' הדומה לזמן העיבור. שהיא מה שמקיים האדם את התרי"ג מצוות בפעולת האברים בלבד בלא לב, וגם בלא התעוררות האהבה הטבעית הנגזרת בכל איש מישראל, ורק עושה את המצוות בכח אבריו וגידיו החיצוניים, וזה כמו מצב הולד במעי אימו שאין בו שום מוחין וגם חסר ההרגש, ואין פועלים אצלו רק רמ"ח האברים ושס"ה הגידים. והעבודה בדרך זו היא דרגה נמוכה מאד בין חלקי העבודה, וכפי שכתב התיאור לעיל שעבודה כזו איננה אלא כפי מדרגת עולם העשיה, שהוא העולם של כח הפעולה והעשיה באברים החיצוניים, ואינה עולה כלל למעלה להיכלל בספירות העליונות של יצירה ובריאה, ורק להיכלול ומדורי המלאכים שהם בבחי' חיצוניות העולמות.

בזמן היניקה מתברר כח ההרגש שבלב, אך עדיין אין בו מוחין בשלימות

והנה אחרי זמן העיבור באה דרגת 'מוחין דניקה', שהיא מדרגת התינוק כאשר יוצא מרחם אימו, שבזמן ההוא כבר מתפתח אצלו כח ההרגש שבלב, כי מתעוררת בו

אז אהבה טבעית לאימו וכו', וכן יראה טבעית לרבים שיכולים להזיקו וכו', וכן הוא מרגיש כאשר מתפתח מאיזה דבר או כאשר חסר לו כלום וכדו', ודברים אלו תלויים ברגשי הלב. ונמצא שהקטן בזמן היניקה כבר יש לו דרגה יתרה של מוחין - ענין ההרגש וכדו' - יותר ממה שהיה לו בזמן העיבור, אך בכל זאת כל זה עדיין בבחי' קטנות המוחין, שהרי למעשה אין לו כח השכל והדעת, שהם אמיתות ענייני מוחין, ורק שכבר נתברר אצלו כח פנימי שבנפש, ענין רגשי הלב, שהיא מדרגה יתרה מכח הפעולה של חיות האברים בלבד.

העבודה ע"פ מוחין דניקה': מתוך אהבה ויראה הטבעיים שבאדם

ובדומה לזה בסדר העבודה להש"ת, דרגת 'מוחין דניקה' היא ענין העבודה הבאה מתוך דחילו ורחימו טבעיים, שהם ירושה לנו מהאבות הקדושים, והינם טבעיים במעמקי הנפש הישראלית, עד שאין צריך הרבה התבוננויות ומחשבות כדי להולידם בנפשו, אלא רק להזכור בהם ולעוררם כדי שלא יהיו בבחי' שינה ותרדמה.

אחוי"ר הם ירושה לנו מהאבות הקדושים כמו תינוק היונק חלב אימו

ומה מאד דומה זה לזמן היניקה - שהתינוק יונק משדי אימו, כי כמו שהתינוק אינו צריך לעמול כלום כדי שיהא לו די פרנסתו, ואף פטור הוא מלהכין את המאכלים וכדו', כי הוא יונק חלב אימו הבא אליו בדרך ממילא בלא שום יגיעה ופעולה, ורק צריך למצוץ החלב ולהכניסו בקרבו. כמו כן ממש היא ענין התעוררות האהבה והיראה הטבעיים שחננילו לנו אבותינו, שאין צריך לעבוד על כך הרבה, כי כבר התבררו בכח עבודת האבות הקדושים, ואיש ישראל צריך רק לעוררם שיהיו אצלו בהתגלות הלב, ולא במצב של שכחה והעלמה.

גם עבודה שכזו היא בבחי' קטנות המוחין, כי אין בו התעוררות כח השכל

אמנם גם עבודת ה' הבאה מתוך 'דחילו ורחימו' שבטבע נפש האדם עדיין היא מדרגה קטנה בעבודה, והיא נכללת בדרגת 'קטנות המוחין', ונקראת בשם 'אפרוחים' שחסרות להם הגדפין, ואין בהם כח לפרוח למעלה למקומם הנצוי, כי מדרגת אהבה ויראה אלו עדיין הם רחוקים מאד משלימות מדרגתם שנצטוונו עליהם בתורה. ונמצא שהגם שבחודאי אין ערוך כלל לעבודה שכזו הבאה מתוך 'דחילו ורחימו' לעומת העבודה שאין בה כלל הכוונה והמחשבה לשמה, ואיננה נעשית אלא בפעולת האברים כמו העובר שאין בו ההרגש כלל, אך מכל מקום שניהם מכונים בשם 'קטנות המוחין', כי עדיין לא הגיעו לשלימות מעלת האדם, שהוא כח השכל והחכמה שבו.

.ב.

לא איתנו יודע: מצב הקטנות בחסרון כח הדעת והדיבור

דרגת 'בנים': עבודת ה' מתוך דחילו ורחימו שכליים אך למעלה מכל זה היא העבודה לבורא יתברך במדרגת 'גדלות המוחין', שהיא מדרגת 'בנים' הנזכרת בפסוק הנ"ל. וזה כאשר האדם מעורר אצלו אהבה ויראה שכליים להש"ת, והיינו שע"י ריבוי ההתבוננות וההעמקה בענייני גדלות הבורא וכדו' מתוך התקשרות הדעת ושימת לב, עד שיהיו הדברים נוגעים לנפשו ממש, וכל ההתבוננויות האלו ייעשו חלק ממהותו ועצמותו, או אז הם מולידים אצלו אהבה ויראה גדולה לה', ומעתה הרי הוא עובד את קונו באופן של גדלות ההשגחה, כמו 'בן גדול שיש לו שכל ודעת, ולא כעובר ותינוק שאין בהם כח המוחין בשלימות.

ע"י ה'תרי"ג גדפין' - אהבה ויראה - עולה התנומ"צ למעלה להיכלל באלקות

וכאשר האדם עובד את קונו במדרגת בנים, והיינו ע"י דחילו ורחימו שכליים שהוליד בנפשו עד שנתהוו כעצם מעצמיו וכבשר מבשרו, אזי יש לו כבר את כח ה'כנפים' הנכונות להיות 'פרחא לעילא', שיהיו התורה והמצוות שלו נכללים באלקות, בעשר ספירות העליונות שבעולם הבריאה, והיא שלימות העבודה הרצויה העולה לפני כסא הכבוד, ומתקבלת ברצון לפני אדון כל.

'לא תקח האם [מן] על הבנים' - הבנים אינם יכולים להיפטר מהשכינה הקדושה

ואיחא התם בתקו"ז, שלכך נאמר שם בפסוק 'והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים - שלא תשלח את האם', כלומר שכלפי מדרגת ביצים ואפרוחים בלבד שייך שתשלח מהם האם - הרמוזת לשכינה הקדושה, ושהיינו שבהם שייך שיהיו במצב של פירוד ממנה ולא תשרה עליהם השכינה תדיר. אבל על דרגת הבנים נאמר 'לא תקח האם על הבנים', והיינו כמו 'לא תקח האם מעל הבנים', כלומר שאין השכינה הקדושה מסתלקת מהם כלל, והם 'פרחין עמה בכל אתר דאיהו פרחת' (-פורחים עמה בכל מקום שהיא פורחת). כי אלו שזוכים לעבוד את ה' בדרגה גבוהה של אהבה ויראה שכליים, עד שהם נעשים כחלק מטבעם וזהו כל עצמותם ומהותם, אזי עבודתם עולה תמיד לגבוה, ויש להם גדפין להסתוכך תמיד בצל השכינה הקדושה, ואינם מתפרדים ממנה כלל.

שלוש דרגות הללו ישנן בכל מדרגה בעבודת ה'

ובענין זה יש לדעת כלל חשוב, ששלוש דרגות אלו אינן החלטיות, כי באמת שלשלת הדרגות האלו בעבודה חוזרות על עצמן כסדר שוב ושוב בכל מדרגה חדשה בעבודת ה' שזוכה בה האדם בפרטות, כי בכל עליה ותוספת מעלה שהוא קונה בנפשו, יש בה שלש חלקים ומדרגות אלו, עיבור יניקה ומוחין, וכדרך שכל ולד הולך ומתגדל בשלשה זמנים הללו.

הולד נמצא במעי אימו או 'פיו סתום', כלומר שאין בו שום דעת גם להוציא איזה קול מפיו.

'הדעה והדיבור' - פעולת הדיבור ופתיחת הפה הם מכח הדעת וההרגש

והדבר מתבאר היטב ע"פ האמור לעיל שמהות ה'מוחין דעיבור' היא רק הכח לגדל ולהמשיך חיות אל האברים, אבל אין לו לולד במעי האם כח ההרגש שבלב. כי הנה כאשר רגשי הלב פועלים באדם, אזי הוא מוציא אותם בשפתיו, שאפילו אם אין לו שכל או יכולת לדבר דיבורים בחיתוך אנתומיהם כראוי, בכל זאת יש לו אפשרות לבכות או לצעוק איזה קול כדי לבטא את רגשותיו לחוץ. אבל אם אין לאדם גם כח ההרגש, וכל רגשי לבבו סתומים, אזי אין ביכולתו לפתוח פיו כלל, כי צריכים עי"פ לאיור דרגה של דעת כדי להוציא קול ודיבור מהפה, וכנאמר 'הדעה והדיבור לחי עולמים', הרי שהדעת והדיבור פועלים יחדיו, ואילו

המדות - תפארת ומלכות - ז"א ונוק'}. וכן בשם אלקי"ם כתב האריז"ל שהאותיות י-ה שבו הם בחי' המוחין שבו, אבל הם בבחי' מוחין דקטנות'.

בזמן העיבור יש העלמה על אותיות י-ה, ותשארנה אתון אלם'

ובזה יתבאר החילוק בין שתי הדרגות של קטנות המוחין הרמוזות בשם אלקי"ם. כי בזמן היניקה מאיר השם אלקים בשלימות, והיינו שגם אותיות י-ה שבו הם בגילוי, אלא שהם בדרגה של קטנות, שהרי כל השם הלזה הוא בדרגת קטנות המוחין. אך בזמן העיבור נוספה עוד העלמה על האותיות י-ה שלו, והיינו שאפילו המוחין דקטנות הם אז בהעלם, ואין מאיר רק שאר האותיות אלם'. ודבר זה בא לרמוז, שדרגת המוחין של העובר הם כל כך בקטנות עד שאין ביכולתו גם להוציא איזה דיבור בשפתו, והוא בבחי' 'אלם', שאין לו כח השכל אפילו לפתוח פיו ולדבר, וכמו שאמרו חז"ל (נדה ל:) שכאשר

גדלות המוחין - שם 'הוי"ה', קטנות המוחין - שם 'אלקים'

והנה כמו ששלש מדרגות אלו ישנן בפרטות כל נפש ובכל עת, כמו כן הן נוהגות גם בכללות מצב העולם. הדנה האריז"ל כתב שהשמות הקדושים של שתי הדרגות האלו, קטנות המוחין וגדלות המוחין, הם; קטנות המוחין שם 'אלקים' - המורה תמיד על ענין צמצום וקטנות, ומאידך גדלות המוחין הוא בדרגת שם 'הוי"ה'. ולפי המתבאר שבדרגת קטנות המוחין עצמה יש שתי מדרגות, עיבור ויניקה, כמו כן ישנן שתי דרגות בענין שם אלקים.

אותיות י-ה - שבשם אלקים הם דרגת המוחין שבה

כי הנה בשם 'אלקי"ם' יש אותיות י-ה, שהם אותיות הנמצאות גם בשם הוי"ה. והנה בשם הוי"ה שתי אותיות אלו הם בבחי' ה'מוחין' של השם, [נכונודע ש-י-ה' שבשם הוי"ה הם כנגד המוחין - חכמה ובינה, וז-ה' הם כנגד

בכח חיות האברים בלבד, לא יוכל האדם לפתוח פיו. ולכן כאשר התינוק הוא עדיין במעי אימו, שאז עדיין לא נתפתח אצלו כח ההרגש שבלב, ונמצא שחסר בו כח הדעת ביותר, שהרי גם ה'מוחין' דקטנות הם אצלו בהעלם מאד, לכן 'פיו סתום', והוא בבחי' 'אלם' לא יפתח פיו.

בזמן הגלות השכינה הק' היא בבחי' 'נאלמתי דומי'ה'
ובענין זה איתא בתיקון ז' (תיקון טט) שעל זמן הגלות נאמר (תהלים לט, ג) 'נאלמתי דומיה', עיי"ש. וביאר האריז"ל (שעה"כ ענין הקדיש ועוד) שבזמן הגלות שהתגברו הקליפות כל כך עד שמרוב פחד מהחיצונים נעשתה השכינה 'כרחל לפני גוזייה נאלמה' (ישעיה נג, ז) אזי נעשית כ'אלם' - שחסרות האותיות י"ה משם אלקים, וע"ז נאמר 'נאלמתי דום-י"ה', כלומר שנעשתה כאלם, כיון שדוממים אצלה אותיות י"ה ואינם מתגלים, וממילא השם 'אלקים' נחסר ונעשה 'אלם'.

עיקר הגלות הוא החסרת על השגחתו יתברך - וידע אלקים'
הענין הוא, כי עיקר הגלות הוא מה שנעשתה העלמה והחסרת על כח דעת העליון, והיינו שהשכינה נעשה כאלם כביכול, ואינה מגלה את עצמה לבני ישראל, וכאילו חסר מאיתה כח הדיבור וההתגלות. כי הנהגה של הקב"ה בזמן הגלות הוא באופן שנכסה ונסתר מאיתנו ענין 'ידע אלקים', והיינו שאין מתגלה אלינו ההשגחה העליונה, שהש"ת רואה ומסתכל הכל, ומשים ליבו לכל מעשי בני אדם, ולכל הקורה איתנו, ונראה כאילו חסר ח"ו ההשגחה מהעולם הנשוא.

בבית המקדש היה הקב"ה מגלה לנו הארת פניו יתברך

אבל בזמן שבית המקדש היה קיים היתה הנהגת הקב"ה בעולמו נראית לעין כל, והשגחת הש"ת עלינו תמיד היתה ידועה ומפורסמת. ולמשל, כאשר אפש מישראל היה פונה אל הקב"ה, או היה מקיים מצוה באופן הראוי, אזי היה הקב"ה מאיר פניו אליו כנגדו, והיו יכולים לידע בביורו גמור אם מעשה המצוה הזאת עלה לרצונו ולפניו ונשא חן בעיני ה'. וכן להיפך, כאשר עבר אדם עבירה ח"ו, אזי נתגלה הדבר אצלו כי אין הוא מוצא חן בעיני ה', ועליו לעשות תשובה מיד וכ"ו.

וכל זה ע"י גילוי הנפלא שנתגלה הקב"ה בביהמ"ק, וכמו - לדוגמא - שהיו יכולים לראות בשעה שהקריבו קרבן על המזבח אם האש רבוצה כארי או ככלב (וימא כא:), וכן מה שנתהפך הלשון של זהורית ללבן ביום הכיפורים (שם טז), ושלוש פעמים בשנה היו מתראים עם הקב"ה בבחי' 'יראה יראה' - כדרך שבא לראות כך בא ליראות (תניגה ב.). או ע"י כח הנבואה - שעמדו נביאים לישראל כפליים כיוצא מצרים (מגילה יד.), וכיוצא בזה גילויים בלי שיעור וערך שעל ידם יכלו לראות ולהכיר את הקב"ה מקרוב כביכול.

בגלות 'אין איתנו יודע עד מה' וכל דרכי העבודה נסתרות

ואילו כהיום בעת הגלות חשכו המאורות, ונעשה מצב של 'וימש חושך' (ע"פ שמות י, כא), שהוא חושך כפול ומכופל, והוא הולך ומתגבר יותר ויותר בבחי' 'שלה חושך ויחשיך' (ע"פ תהלים קה, כז), ואנו נמצאים בתוך

חשכת הגלות עד שאין לנו השגה מהו המעמד הראוי של כלל ישראל, ומהו המצב הנכון שהעולם צריך להיות בו, כי הכל הוא בהעלמה והסתרה, ובקושי רב מבקשים ומשיגים את ידיעת מציאותו של הקב"ה בעולם. ועל דבר זה התאונן אסף המשורר ואמר (שם עז, ו-ט) 'שלחו באש מקדשך לארץ חללו משכן שמך וגו', שרפו כל מועדי א-ל בארץ, אותותינו לא ראינו אין עוד נביא, ולא אתנו יודע עד מה'. ויש לפרש בתבנית 'מועדי', שלכאורה לפי פירוש המפרשים (עיי"ש ברש"י ובמצודת פסוק ד') שקאי על ביהמ"ק שנאמר בו (שמות כה, כב) 'ונועדתי לך שם' (רש"י שם), קשה למה ריבה הכתוב לומר 'מועדי' בלשון רבים, הלא אין לנו אלא ביהמ"ק אחד, ולמה נקט הפסוק לשון רבים. אך להאמור י"ל שזה לרמז בא על כל ענייני ואופני הפגישות עם הקב"ה, כמו ענין קיום המצוות, וימי שבתות ומועדים וכדו', שבזמן הבית היו כולם בבחינה של 'מועד' ופגישה עם הש"ת, ואילו לעת עתה במצב הגלות 'שרפו כל מועדי א-ל בארץ', והפגם והחסרון מוגיעים לכולם, כי כל העבודה ירדה ממעלתה, ולא רק העבודה בביהמ"ק גופו.

מוחין דעיבור - חסרון כח ההרגש והדיבור

עכ"פ מבואר שענין 'דום י-ה' בשם 'אלקים' שנעשה כאלם בימי הגלות, היינו שנראה כאילו חסר אצלו יתברך ח"ו בחי' הדעת והמוחין שהיא ההכרה במעשי בני אדם וכל הנפעל בעולם. וזה דומה למצב של 'עיבור', שהקטנות המוחין הוא כל כך עד שאין בולד גם כח ההרגש והדעת לפתוח את פיו, וזוהי דרגת העבודה בלא לחילו ורחימו כלל, רק בכח פעולת האברים בלבד.

ויעש להם בתים: בניית קומת ישראל בתוך גלות מצרים

במצרים היו ישראל כעובר במעי אימו

הנה נודע מה שאמרו חז"ל (מכילתא בשלח ו, ל, והאריך בזה האריז"ל הק' בפע"ח שער חג המצות פ"ג) שכלל ישראל לחשבו בהיותם במצרים כעובר הנמצא במעי אימו, ועצם 'יצאתם משם, כאשר נעשו לעם לו יתברך, הוא כעובר הנשמש מרחם אימו ונעשה לולד של קיימא. [וראה בזרע קודש במאמרי חג הפסח (ד"ה א"י מעבר הנהר) שפירש בזה מה שמכנה הכתוב את הקב"ה בהיות ישראל במצרים בשם 'אלקי העברים' (שמות ה, ג) כי הוא יתברך נקרא לפי הבחינה שאנתנו נמצאים בה, וכיון שהיו ישראל בדרגת 'עובר', לכן נקרא שמו אלקי 'העברים' - ע"ש 'עוברים'].

כוונת פרעה ב'מי הויה' אשר אשמע בקולו'

ומהאי טעמא אמר פרעה למשה ולאהרן (שם פסוק ב') 'מי הויה' אשר אשמע בקולו וגו' לא ידעתי את הויה', ופירש האריז"ל ז"ל שרק את שם הויה לא ידע, אך את השם 'אלקים' כן ידע כבר ממה שגילה לו יוסף באומרו 'אלקים יענה את שלום פרעה' (בראשית מ, טז), כי השם הזה מורה על בחי' קטנות המוחין, וממנה יוצאים גם אומות העולם. אך את השם הויה - ענין גדלות המוחין - הכחיש, כי לא היה שם זה בגלוי אז, שהרי לא נתגלה אלא בשעת יציאת מצרים.

מטרת גלות ישראל במצרים היתה כדי לבנות את קומת ששים ריבוא נשמות ישראל

והענין בזה מתבאר היטב ע"פ דרינו לעיל. כי הנה תכלית היות ישראל במצרים היתה כדי שתיבנה שם הקומה השלימה של כלל ישראל, כי כל ישראל נחשבים כמו קומה שלימה של אדם שיש בו רמ"ח אברים וש"ה גידים, אשר נבנה מעט מעט בתוך אימו עד שמתגדל להיות אדם השלם, ואז הוא נשמט מרחם אימו ויוצא לאור עולם. וכמו כן בהיות ישראל במצרים נבנתה קומתם של ששים ריבוא נשמות ישראל, שהם שורשי כל נשמות ישראל, וכאשר

השלימו והגיעו למספר זה, נגמרה קומתם השלימה, ואז יצאו ממצרים.

ואכן לא היתה העבודה במצרים לה' בענין גדלות המוחין וכדו', כי זה לא היה הכוונה אז, ולא ביקש מהם הקב"ה עבודה נעלית כזו, שהרי על עניינים אלו נצטוו רק אחר יציאתם. אלא עיקר סיבת היותם שם היה בשביל לבנות הבנין של כלל ישראל, בקומת האברים, וכח חיותם, וזה נעשה ע"י העבודה שם בחומר ובלבנים, ובכל ענייני בירורי הניצוצין שנעשו שם.

ענין עסקם במלאכת הבנין היה דוגמא לבניית קומת כלל'י

וזה עומק הטעם שעסקו שם בבנין דוקא, כמ"ש (שם א, יא) 'ויבן ערי מסכנות לפרעה', כי עבודתם במלאכת הבניה היתה משל לבנין אחר ופנימי שנתהווה שם, שהוא בניינו של עם ישראל עצמו. ודבר זה נרמז במה שנאמר (שם כ-כא) 'וירב העם ויעצמו מאד וגו' ויעש להם בתים', שרומז כי מה שנתרבו העם ונעצמו במאד מאד היה כדי להעמיד בשלימות את קומתם השלימה של בית ישראל, כתפארת אדם לשבת בית.

במצרים היתה גלות ה'דעת' וה'דיבור' - כמו עובר ברחם אימו ש'פיו סתום'

וכמו שנתבאר שהקטנות של זמן ה'עיבור' הוא בזה שאין בו שום מוחין וכח ההרגש, ואשר לכך 'פיו סתום', כמו כן היו ישראל במצרים, וכנודע שגלות מצרים נחשבת כגלות הדעת, וכן נודע שחכ ה'דיבור' היה אז בגלות, וכאשר יצאו ממצרים זכו ישראל לכח הדיבור והשיחה, אשר על זה מכונה כל ענין היציאה ממצרים בלשון 'פסח' - ע"ש 'פה סח'. ולפי האמור שני הדברים עולים בקנה אחד, כי החסרון שלהם בכח הדיבור נמשך מגלות הדעת, כי מצד קטנותם וחסרונם בענין הדעת והשכל, ולא היו אלא כמו תינוק הנמצא במעי אימו, לכן לא היה להם כח הדיבור הראוי, ולא יכלו להוציא דיבור קדוש להש"ת, בבחי' 'נאלמתי דומיה'.

נקודות:

כי הנה תכלית היות ישראל במצרים היתה כדי שתיבנה שם הקומה השלימה של כלל ישראל, כי כל ישראל נחשבים כמו קומה שלימה של אדם, אשר נבנה מעט מעט בתוך אימו עד שמתגדל להיות אדם השלם, ואז הוא נשמט מרחם אימו ויוצא לאור עולם. וכמו כן בהיות ישראל במצרים נבנתה קומתם של ששים ריבוא נשמות ישראל

וזהו עומק הטעם שעסקו שם בבנין דוקא, כמ"ש 'ויבן ערי מסכנות לפרעה', כי עבודתם במלאכת הבניה היתה משל לבנין אחר ופנימי שנתהווה שם, שהוא בניינו של עם ישראל עצמו. ודבר זה נרמז במה שנאמר 'וירב העם ויעצמו מאד וגו' ויעש להם בתים', שרומז כי מה שנתרבו העם ונעצמו במאד היה כדי להעמיד בשלימות את קומתם השלימה של בית ישראל, כתפארת אדם לשבת בית

א.

ביאור בענין 'בדין הוא שיטול שכרו'

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל (כה. יא).

אמרו חז"ל במדרש (במדבר פא. א) בדין הוא שיטול שכרו, ויש לבאר כמה תניחוד פינחס שזכה לשכרו דייקא בדין.

ונקדים מה שאמרו חז"ל (ת"כ דברא הדטא יב. יג) 'רבי אלעזר בן עזריה אומר וכו' היתה סלע צרורה לו בכנפי ונפלה ממנו, מצאה העני ומתפרנס בה [פי' בלא ידיעתו], הרי הכתוב קובע לו ברכו, שמי שנהיה על ידו איזה דבר מצוה ואפילו בלי ידיעתו ובחירתו, מכל מקום הקב"ה נותן לו שכר על כך. ובוה פירשו בספח"ק את הפסוק (תהלים פב. יג) ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, ולכאורה מה חסד יש בדבר אם הקב"ה משלם לאיש כמעשהו, והרי הדין נותן לשלם לאדם את פרי מעשיו. אכן לפי דברי רשב"ע הנ"ל מבואר, כי הקב"ה משלם לאיש לפי מעשיו, אפילו כאשר מעשיו פעלו וזרמו הרבה יותר ממה שהבין וידע מה הוא עושה, כי הקב"ה מתחסד עם האדם ומחשב לפי התוצאות הטובות שהביאו מעשיו, אפילו אם לא נתכוין לכך.

וטעם הדבר שצריכים חסד מיוחד לזה, הוא מלבד מה שחסרה לאדם זה מונת קיום המצוה, שהרי המצוה נתקיימה על ידו בלא הודע. אבל אפילו אם נתכוין לעשות איזה מצוה, אלא שהמצוה פעלה הרבה יותר ממה שהתכוין, כגון מי שנתן צדקה סתם ולא ידע שבוה ממש הציל נפשות ממות ר"ל וכדו', צריכים חסד מיוחד לתת לו שכר על מה שפעל ועשה. שהרי אילו היה יודע את התוצאה הטובה שתהיה מוכח מעשיו, הרי היה מתאמץ יותר ועושה זאת בכונה גדולה ובחשק רב יותר ובהתאמצות מיוחדת. ולכן הרי זה נחשב לחסד מיוחד מאת ה', שהוא מחשיב לו את המצוה הגדולה שנעשתה על ידו בלא הודע, אפילו שהיה חסר בה את ההתאמצות והחשק המיוחד שהיה מתאים להיות למצוה גדולה כל כך, כי הקב"ה משלם לאיש כמעשהו הטוב.

והנה פינחס קינא על מעשה זמרי, והוא לא התכוין אלא לקיים את ההלכה שהבועל ארמית קנאין פוגעין בו (סנהדרין פב) כמו שלמד אצל משה רבינו, כי כעס מאד על דבר העבירה החמור. אבל לא עלתה על דעתו שהוא כונס את הכעס שהיה הקב"ה כביכול צריך לכעוס (רש"י כה. יא), ולא חשב שהוא מצויל בזה את כל כלי ישראל מכליון הרוץ ח"ו. ולכאורה היה שכרו צריך להיות על דרך הנ"ל, על פי החסד המיוחד של 'אתה תשלם לאיש כמעשהו'.

אבל למעשה רואים שהקב"ה מחשיב את המעשה של פינחס עצמו כמו התוצאה שהיתה מוכח מעשיו, שהרי הכתוב אינו אומר 'פינחס בן אלעזר לקח רמח בידו וגו' לכן הנינו נותן לו את בריתי שלום' וכדו', אלא הכתוב אומר 'בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל' וגו', הרי שמחשיבים לו כאילו הוא פעל בענין זה עצמו, של קנאת ה' עצמו כביכול והצלת ישראל מכליון.

וביאור הדבר הוא, כי אצל פינחס לא היה שום חסרון במעשיו גם לפי מה שהיה יודע שהוא עושה. כי לא עשה את הדבר בהשק מועט יותר ובהתאמצות קטנה יותר מפני זה שלא ידע שהוא דבר גדול כל כך. אלא עשה פינחס את מעשהו בתכלית הכוונה ותכלית החשק וההתאמצות, כמו הדבר מצוה הגדול ביותר. ולכן החשיב לו הקב"ה כאילו עשה את המעשה הגדול הזה בידיעה שלימה, שהרי לא היה אצלו שום חסרון וריחוק מדרגה מזה. והוא שאמרו חז"ל כי 'בדין הוא שיטול שכרו', שהרי הוא אינו צריך לקבל על ידי החסד של 'לאיש כמעשהו', שהרי הוא עשה את מעשיו בתכלית השלימות והכוונה, ובדאי ראוי שיקבל שכר גם על כל התוצאות הנפלאות שהיו מוכח מעשיו הגדולים, שהרי לא היה מרוחק מהם מצד איכות פעולתו כלל.

ב.

פינחס זכה לחיות חדשה בקדושת כהונה

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (כה. יא).

אמרו חז"ל (מובא ברש"י כא) 'לפי שהיו השבטים מבויס אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת אלילים, והרג נשיא שבט מישראל. לפיכך בא הכתוב ויחשו אחר אהרן,'

ויש להבין את הענין בזה.

אכן הנה אמרו חז"ל (נחמס קא) 'אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי, כי לא נמשח פינחס יחד עם אהרן ובניו להיות כהן, וכל שאר הכהנים נולדו אחר שכבר נמשחו אבותיהם והיו כהנים מלידתם, ואילו פינחס לא נהיה כהן. ולכן היה צריך זכות מיוחדת כדי להמשיך על עצמו את קדושת הכהונה, והיה זה חיות חדשה שהיתה צריכה להימשך עליו.

וחיות זאת של כהונה כוללת בה שני חלקים, הן בחי' קדושה עליונה ופנימית של הנשמה, ובנוסף לזה היא גם בן קדושת הגוף, שהרי הכהן צריך להיות נולד בגשמיים לאב כהן. ולכן היה פינחס צריך לעבור שני דברים, אחד כדי לזכות לקדושת הנשמה של הכהונה, ואחד כדי לזכות לקדושת הגוף שלה.

וזהו שכעס פינחס כאשר קינא לאלקין, כמו שכתב רש"י 'בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף'. והרי ידועים דברי הוזה"ק (ח"ב קפב) על מי שכועס, כי נשמתו מסתלקת ממנו, כמו שנאמר (איוב יד. ד) 'טורף נפשו באפו'. ואם כן כאשר כעס פינחס על זמרי, איבד את נשמתו ככעסו. אבל מפני שעשה זאת לשם שמים, לכן כאשר איבד את נשמתו שהיתה לו מכבר, זכה בזה לנשמה חדשה הקדושה בקדושת הכהונה (ויכידוע כי זכה אז לנשמות נדב ואביהוא (וה"ק ח"ב טב)).

ואחר כך היו השבטים מבויס אותו, וגם זה היה כדי שיוכח לשלמות מדרגת הכהונה. כי מי שמתבייש הרי הוא כמת, כמו שאמרו חז"ל (כ"ט ג) 'דאזיל סומקא ואתי חזירא', ולכן כאשר ביישו את פינחס, נחשב בזה שבא לידי מיתה, והסתלקה חיות הגוף שהיה לו. ואחר כך חידש הקב"ה לו חיות חדשה, ובוה זכה לגוף חדש הקדוש בקדושת הגוף של כהונה. ולכן אחר שהיו השבטים מבויס אותו אמר הכתוב שהוא 'בן אלעזר בן אהרן הכהן', שהוא ענין קדושת הגוף של כהונה הבאה על ידי החיחס אחר האבות.

וענין הביוס שהיו השבטים מבויס אותו, שהוא 'בן פוטי שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה', הוא עצמו מה שגרם לו להתחדשות החיות כנ"ל. כי הבושה היא הסתלקות אור הפנים, שהוא בחי' הצלם אלקים המאיר על פני האדם. והנה העבודה זרה נקראת 'צלמים' (ע"ז טז), כי היא נאחזת בענין הצלם לעשות ממנו עבודה זרה, ואכמ"ל. וכאשר בא פינחס לידי בושה מוכח שהיה לו איזה שייכות לעבודה זרה, הרי בזה עצמו נסתלק ממנו אור הפנים של הצלם אלקים שהיה לו, ובטלה אחיות העבודה זרה בו, ועל ידי זה זכה לאור הפנים החדש שאין בו שמיץ של עבודה זרה כלל.

ג.

בנות צלפחד רצו להשיג את מדת המלכות

בנות צלפחד דוברות (כו. ז).

אריץ ישראל היא בחי' מדת המלכות, ועסקו בנות צלפחד לזכות לקבל חלק בארץ ישראל, כי נשים הן ג"כ בחי' מדת המלכות, ורצו לקבל את החלק שלהן בארץ. והזכירו בדבריהן 'למה יגרע שם אבינו' וגו' (כו. ז), כי 'שם' הוא ג"כ בחי' מדת המלכות, כדאי בוזה"ק (ת"א קנב) על פי הפסוק (ש"ב ה. ט) 'ויעש דוד שם', והיינו שעסקו בזה לקבל שייכות עם קדושת מדת המלכות. וזהו שאמרו 'כי בחטאו מות ובנינו לא היו לו' (כו. ז), 'כי בחטאו מות' ע"כ בגי' 'מלכות', 'ובנינו לא היו לו' בגי' מילוי 'מלכות' (פ' מ"ד פ' י"ז י"ח), ונמצא הכל בגי' 'מלכות' במילואו.

והסכים הקב"ה לדבריהן, ואמר למשה רבינו 'כן בנות צלפחד דוברות', 'בנות צלפחד' ע"כ בגי' שם 'אדני' במילואו (אל"ף ד"ה ט"ז י"ד - תרע"א) שהוא השם של מדת המלכות, ותיבת 'דברת' הוא בגי' המילוי בלבד של שם 'אדני' (ל"ף ר"ת ר"ח י"ד - תר"ז).

ויש לפרש עוד בזה, כי הן רמזו כמה רמזים בדבריהן על מדת המלכות. ואמר הקב"ה על דבריהן, כי אכן היטב דברו, אבל אין צריכים לעסוק עם המדה, אלא לעסוק עם השמות הק' המכוונים אל המדה [בחי' מה שאמרו חז"ל 'אליו ולא למדותיו']. וזהו כן בנות צלפחד דוברות, כי אכן דבריהן נמונים אבל צריכים לדבר בפנימיות יותר עם מונת השמות הק'.

ד.

המשכת ענין משה רבינו בקרבן התמיד

עולת תמיד העשויה בהר סיני (כה. ו).

כתב רש"י על 'צו את בני ישראל' (כה. ט) כי את זה אמר הקב"ה למשה רבינו אחר שביקש כי יפקוד ה' איש על העדה (כו. טז), ועל כך אמר לו הקב"ה 'עד שאתה מצונו על בני, צוה את בני עלי'. ועל 'העשויה בהר סיני' פירש רש"י 'כאותן שנעשו בימי המילואים'.

ויש לפרש כי משה רבינו ביקש למנות איש על העדה, ואמרו חז"ל (מובא ברש"י טז) כי 'אמר הגיע עשה שאתבע צרכי, שיירשו בני את גדולתי', שרצה משה רבינו שיהיה ממשיך דרכו מורעו אחריו. ויש לומר שהיינו שביקש משה שימשיך ענינו בכלל ישראל, ויהיה מנהיג הדור אחריו ממשיך את ענינו של משה. ועל כך ענה לו הקב"ה שאכן ענינו ימשיך, אבל לא באופן של מנהיג הדור היוצא מורעו [שהוא בחי' 'מצונו על בני', כי מנהיג הדור הוא מרכזה להנהיג העליונה המשפיע לכלל ישראל], אלא באופן שכלל ישראל יקריבו את קרבן התמיד שהוא בחי' הארת משה רבינו בכל יום ויום [בחי' התעוררות מתתא לעילא, צוה את בני עלי].

כי קרבן התמיד הוא המשכה מימי המילואים כמו שפירש רש"י, אשר אז היה משה רבינו מקריב את כל הקרבנות, ולכן נחשב קרבן התמיד להמשכת ענינו של משה רבינו בפנימיות בתוך כלל ישראל כל יום. וזהו שפירש רש"י (כה. ז) כי כבר נתפרשה קרבן התמיד בימי המילואים, אלא שכאן נצטוו עליה לדורות. והיינו כי קרבן התמיד הוא ממש ענין הקרבנות שהיו בימי המילואים שהוקברו על ידי משה רבינו, אלא שענין פרשת התמיד כאן הוא להמשיך את ענין זה לדורות. ובוה ענה הקב"ה לבקשת משה רבינו שירשו בניו את גדולתו, כי אכן המשיך ענינו בכלל ישראל על ידי התמידים. והרמז בזה, כי 'משה' במילואי בגי' 'תמיד', והיינו ימי 'המילואים' דוקא, וגם האותיות שאחר מ'שה' (פתי"ו) הם בגי' 'ב' תמיד', כי אחי מיתת משה רבינו ממשיך ענינו על ידי שני התמידים.

וביאור הענין הוא, כי ענינו של משה רבינו הוא ענין אור התורה, אשר הוא ענין הקביעות התמידיות בחיות דבריה תורה, אשר היא חיות והתחדשות פנימית הקבועה תמיד. כי מי שעוסק בתורה והיא כל חייו, אין הוא צריך להתחדשות חיצונית המיוחדת על שניים יהודישים, כדי להתעורר עם חיות. אלא יש לו חיות פנימיות והתחדשות תמידית בכל יום ובכל עת, כי הקב"ה מחדש חידושי תורה תמיד בכל יום, והוא זוכה להרגיש את החיות של אלו החידושים, ועל כך אמרו חז"ל (רש"י דברים כו. טז) כי דברי התורה הם בכל יום כחדשים. וזהו עצמו ענין ימי המילואים שבו היה משה רבינו מפרק את המשכן וחזר ובנוה בכל יום מחדש, שהוא בחי' התחדשות תמידית של אותו הבנין בכל יום ויום. והוא ענין קרבן התמיד שהקריבו את אותו הקרבן בקביעות בכל יום, כי הוא בחי' אור התורה המחדש בחידוש חיות פנימית בכל יום. והוא ענין מה שאמרו חז"ל (פרכות ט) על המארח תלמיד חכם בתוך ביתו שהוא כאילו הקריב תמידיו, כי ענינו של התלמיד חכם הדבוק באור התורה הוא בחי' קרבן התמיד.

ורמז יש בדבר, כי הנה מי שבפעול מילא את מקומו של משה רבינו בהנהגת הדור הוא יהושע בן נון, וגם בשמו יש רמז לקרבן התמיד. כי הנה 'תמיד' ע"כ הוא בגי' ג' מילואי שם 'אה"ה' (אל"ף ה"י י"ד ה"י - קס"א. אל"ף ה"ה י"ד ה"ה - קנ"א. אל"ף ה"א י"ד ה"א - קס"ג. יחד כולם נה"ה), ו'יהושע' ע"כ הוא בגי' המילואים בעצמם (תני"ה בלי ג' פעמים אה"ה - שצ"ה). וכן 'יהושע' הוא בגי' ז' פעמים 'יום', כנגד שבועת ימי המילואים. ואמר הכתוב בימי המילואים 'שבועת ימים תמלא ידם' (שמות כט. לה), ורמז על קרבן התמיד שימשיך את ימי המילואים. כי 'תמלא ידם' רומז על 'ידי במילואו (וי"ד ד"ה) שהוא בגי' 'תמיד', וגם תיבת 'תמיד' עצמה היא נוט' 'תם יד' היינו יד שלימה שהיא במילואה. וכאשר סמך משה רבינו את יהושע אמר הכתוב (כו. טז) 'קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו', והיינו שיסמוך אותו עם 'ידיו', כי צריך הוא להמשיך בחי' 'תמיד' שהוא ימי' במילואו.

אם חומה היא:

לעמוד בתוקף
כנגד כל
הבלבולים
והמפריעים

א. לרוח היום: בחור צריך להיות חזק מאוד נגד כל רוחות הזמן

הבעל דבר מנסה בכל כוחותיו להפריע את הבחור מלימודו | **דוגמא:** בכל יום עומדים במשך שעות ארוכות ומפטפטים על הנייע"ס | שנות הנעורים היקרות עלולות ללכת לטמיון | **דוגמא** מנייע"ס לשם שמים... | נסיונות באמונה | **עצה טובה ללמוד את יסודי הדת** | אם הוא ממשיך לסבול זה פשוט עצבים | **עצה להתעלם באופן מוחלט**

ב. ואין למו מכשול: בחור יקר - אל תיפול ברוחך ממכשולות

הקשיים של בחור באופנים שונים | **הרהורים נחשבים כמתנה כדי שיהיה יכולת להתעלות** | עצה: להסיח דעת באופן מוחלט | **לא לעשות מזה שום 'עסק'** | להתרומם אחרי מכשול רח"ל | **לא להתחבר עם חברים רעים. אינטרנט: זה לא נסיון אלא פירצה** | הגדר נפרץ וצריך לגדור מחדש

ג. איש באחיו: אל תקנא בו, אין ביניכם שום תחרות

דרכם של בחורים לקנאות בבחור טוב | **חלישות הדעת שהוא אינו יכול להיות כמו הבחור ההוא** | כל אדם הוא 'יחידי בעולם' | **כל אחד מצליח בדברים שלו** | האסון הגדול ביותר אם הוא יהיה כמו חבריו | **הנחת רוח המיוחדת שאתה מביא להשי"ת - אין אף אחד בעולם שיכול להביא**

.א.

לרוח היום: בחור צריך להיות חזק מאוד נגד כל רוחות הזמן

סור מרע ועשה טוב

הנה עבודת ה' מתחלקת לשני חלקים: סור מרע ועשה טוב. חלק 'עשה טוב' של בחור הוא בדבר אחד: לימוד התורה בעמל ויגיעה! וכפי שכבר ביארנו במאמר הקודם, שבחור צריך לדעת שהמקצוע שלו הוא לשבת באהלה של תורה ולעסוק בתורה יומם ולילה! אמנם נחוץ מאוד לדבר גם אודות החלק של 'סור מרע' - וחובתו של כל בחור להיזהר ולהישמר מדברים שעלולים להפריע לו להתעלות בעבודת ה'.

החלטה גמורה ונחרצת: לא להניח לעצמו להתבלבל מבלבולי היצר

שנות הנעורים - אע"פ שאין בהם טרדות פרנסה וכלכלה - בכל זאת אינם תמיד שנים פשוטות ורגועות של שלוה ומנוחה. גם לבחור צעיר ישנם הרבה טרדות ובלבולי דעת העלולים להסיר ממנו את הישוב הדעת ולהפריעו בעבודתו בשנים הללו. ועל כן צריך כל בחור להיות ער וזהיר מאוד, **כי אם הוא אכן יהיה מוטred מכל שטות - אזי הוא עלול לאבד את שנות בחרותו להבל וריק.**

כי כך דרכו של היצר הרע, הוא מומחה בקי באומנותו, וכאשר הוא רואה שאדם פתוח לבלבולים ולפרצות - הוא יפרוש רשת לרגליו בכל יום בפירצה אחרת, היום אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך, יום אחד הוא יבלבל דעתו בשיגעון אחד ולמחרת בשיגעון אחר, ולא חסרים לו שיגעונות, יש לו די והותר דרכים לבלבל את האדם 'חדשים לבקרים'... ועל כן צריך בחור לקבל על

עצמו החלטה גמורה וקבועה, שלא יניח לעצמו להיכשל משום דבר.

בחור צריך להיות בר דעת ולהיות חזק בעצמו, לייצר מצב שיהיה לו יכולת להתגבר על כל המפריעים, וכך לשבת וללמוד גמרא בישוב הדעת, לעסוק בתורה ולהצליח. ננסה להביא כאן כמה פרטים הנדרשים לכך, בבחינת "תן לַחֶמֶס וְיַחֶמֶס עוֹד".

היצר הרע של בזבוז זמן בשיחה בטילה

כשם שישנם תאוות רעות ויצרים שונים אצל אומות העולם, כמו כן ישנם תאוה ויצר הרע מיוחד ליהודים - והכונה ליהודים חרדים ויראים. אפשר לננות זאת בתואר חסידי'ישע יצר הרע'... וביניהם היצר הרע של 'ביטול הזמן', אנשים עומדים בקבוצות 'קופקעס' לעסוק בדברי חדשות והבלים, ומפטפטים שעות ארוכות אודות כל המערכות והמאורעות אצל אדמו"רים וחסידים.

בחור אשר חשקה נפשו להתעלות בעבודת ה' ולהיות בן עליה, צריך לקבוע בנפשו החלטה קבועה ונחרצת: "אני לא מתעניין בשום חדשות! לא 'היימישע נייעס', ולא חדשות

נקודות:

שנות הנעורים - אע"פ שאין בהם טרדות פרנסה וכלכלה - בכל זאת אינם תמיד שנים פשוטות ורגועות של שלוה ומנוחה. גם לבחור צעיר ישנם הרבה טרדות ובלבולי דעת העלולים להסיר ממנו את הישוב הדעת ולהפריעו בעבודתו בשנים הללו. ועל כן צריך כל בחור להיות ער וזהיר מאוד, שלא לאבד את שנות בחרותו להבל וריק

המנעשה ונשמע 'בחצרות הקודש', ולא חדשות כלליים! אפילו 'הדברים העומדים על הפרק' שהם ממש על טהרת הקודש - גם כן אינני רוצה לדעת! אני רק רוצה לדעת מד' אמות של הלכה, ומלבד זאת אינני רוצה לדעת מאומה". הבעל דבר מייצר תמיד 'הייליגע נייעס' שאפשר לעסוק בהם הרבה ולדבר אודותם שעות ארוכות. לדוגמא, אפשר לדבר אודות הנושא של ההתכנסות של גודלי ישראל לעמוד בפני נגד פגעי הזמן, הקנאים והמתונים נתאחדו יחדיו! אחדות נפלאה וקידוש ה' נהדר! כך אפשר לבטל זמן ולדבר במשך שעותיים, כל הפעולות של העסקנים והארגונים (ארגוניזאציע"ס) השונים וכל הפאליטיק לכאן ולכאן, כל ההשערות האם אכן יוכלו לפעול או לא, איזה מהלך יעזור, וכך מבזבזים זמן בשיחה בטילה במשך שעות ארוכות, והכל ממש זך וטהור לשם שמים...

תהיה 'עם הארץ' בכל החדשות המתרחשים בחור בכלל לא צריך לדעת חדשות! הוא צריך להיות תלוש ומנותק לגמרי מהעולם של נייע"ס! עד כדי כך, שאם הוא שומע אחרים מדברים על כל הנושאים הללו, הוא אפילו אינו צריך לדעת

על מה בכלל מדברים! הוא בכלל לא יודע שיש מושגים כאלה. כאשר בחור עומד ומדבר על החדשות, צריך לשאול אותו: "מאין אתה יודע את כל הדברים הללו? מי הגיד לך? מי בכלל גילה לך את הסוד שישנם כאלה דברים? אל תתקשר לקווי נייע"ס ואל תקרא שום עיתונים ועלונים! חבל על הזמן! תשב ליד הגמרא! הרי יש

פרק ג'

פָּלְלוּ שֶׁל דָּבָר, צָרִיף הָאָדָם לְהוֹיֵת מִתְּבוּנָה בְּשִׁבְלוֹ תְּמִיד
כָּבֵל זְמַן, וּבְזֵמַן קְבוּעַ לֹא בְּהִתְבּוֹדָדוֹ - מֵהוּ תְּדַרְךָ הָאָמְתִי
לְפִי חֵק הַתּוֹרָה שֶׁהָאָדָם צָרִיף לִילָף בוֹ, וְאַחַר כֵּן יְבוֹא
לְהִתְבּוֹנֵן עַל מַעֲשָׂיו אִם חָם עַל תְּדַרְךָ תְּזָה אִם לֹא, כִּי עַל
יְדֵי זֶה וְדֵאִי שִׁתְּהִי לֹא נִקְלָ לְטַהֵר מִכָּל רַע וְלִישֹׁר כֹּל דְּרָכָיו.

ראשית כל צריך לדעת כלל גדול בנוגע להרהורים. בחור שסובל מהרהורי הלב, עליו לדעת שזו מתנה מן השמים והוא עוד עתיד להתעלות ולהתחזק על ידי זה! כל רגע שהוא עובד על זה - הוא מתעלה יותר ויותר! נכון, אין ספק שזו עבודה קשה - אבל זוהי גם זכות גדולה! ועיקר העבודה בזה הוא, שהוא יסיח את דעתו וישקיע את מחשבתו בדברים אחרים. מפני שכן הוא טבע האדם שאינו יכול לחשוב על שני דברים בבת אחת, וברגע שהוא חושב על דבר אחר, אזי ההרהורים שאינם טובים מסתלקים מאליהם. ובפרט אם הוא חושב ב'דברי תורה', שזה בעיקר מסוגל לגרש את כל המחשבות הללו, מצד קדושת התורה

לך ש"ס שלם וארון ספרים שלם, נו, למה אתה ממלא את ראשך בשטויות והבלים?!"

העצה כנגד הבלבולים באמונה

עוד יצר הרע נוסף, העלול להפריע לבחור בעבודתו, הוא הענין של 'בלבולי אמונה'. לפעמים יש לבחור בלבולים ושטויות הדעת בענייני אמונה. וברור שאסור לו להניח לעצמו להתבלבל. ראשית כל, הוא צריך ללמוד בבחירות ספרים המדברים אודות יסודות האמונה, ולהבין באופן ברור את כל

יסודות הדת כפי שכתוב בחז"ל ובספרי רבותינו הראשונים, כדי להבין היטב את מהלך הדברים. משום שהיסודות הללו הם מאוד ברורים והם פשוטים בתכלית הפשטות.

אתה כן מאמין!

ואם לאחר מכן הוא עדיין מבולבל, עליו לדעת שזה לא יותר מאשר 'עצבים' וכפייתיות (נערווען, או. ס. די.) העלולים להטרידו לנקר בראשו תמיד, ואפילו אם הוא יקבל הסברים רבים, בכל זאת הם ימשיכו להטרידו. ועל כן צריך פשוט

מאוד להסיח דעת מכך, ללמוד תורה ולעסוק במצוות, וכך יסורו ממנו כל הבלבולים הללו מהמחשבה. ולאחר מכן הוא יבין בעצמו שזה באמת לא היה כלום, זה לא היה יותר מאשר 'עצבים'. אבל אם הוא ימשיך להתווכח במשך כל היום עם הנסיגות באמונה, למעלה ולמטה עם קושינות ותירוצים - הוא לעולם לא יגמור עם זה! והוא עלול חלילה להגיע לידי שגוון, פשוטו כמשמעו. ועל כן יש לזה רק עצה אחת ויחידה: לנתק את עצמו ולהתעלם מהבלבולים התעלמות גמורה ולא להתייחס אליהם.

ב.

ואין למו מכשול: בחור יקר - אל תיפול ברוחך ממכשולות

הענין של 'שמירת הברית'

יש עוד ענין אשר שכיח בקרב בחורים שהם עוברים קשיים באופנים שונים, ישנם בחורים הסובלים מאוד מכל מיני 'הרהורים', אחרים סובלים מ'בלבולים' או 'מחשבות זרות', ובחורים מסוימים נכשלים ממש - ה' ירחם - במכשולות שונים שעלולים לשבור בחור עד זכוכה של נפש.

תשאל שאלת רב ושמע בקולו

לפני שנדבר בענין זה, צריך להקדים הקדמה קצרה: על ענין זה במיוחד נאמר הפסוק (דברים לב. ז): "שָׁאַל אֲבִיךָ וְיִגְדָךָ וְקִנְיָךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ", אל תהיה פיקח יותר מרבותיך. עיקר ההצלחה של בחור הוא כשהוא שומע בקול רבותיו ומקיים את מה שמצווים אותו לעשות.

תתעלם, תסיח את דעתך ותתעלה

צריך לדעת כמה דברים בענין זה. ראשית כל צריך לדעת כלל גדול בנוגע להרהורים. בחור שסובל מהרהורי הלב, עליו לדעת שזו מתנה מן השמים והוא עוד עתיד להתעלות ולהתחזק על ידי זה! כל רגע שהוא עובד על זה - הוא מתעלה יותר ויותר! נכון, אין ספק שזו עבודה קשה - אבל זוהי גם זכות גדולה! ועיקר העבודה בזה הוא, שהוא יסיח את דעתו וישקיע את מחשבתו בדברים אחרים. מפני שכן הוא טבע האדם שאינו יכול לחשוב על שני דברים בבת אחת, וברגע שהוא חושב על דבר אחר, אזי ההרהורים שאינם טובים מסתלקים מאליהם. ובפרט אם הוא חושב ב'דברי תורה', שזה בעיקר מסוגל לגרש את כל המחשבות הללו, מצד קדושת התורה; וכמו שכתב הרמב"ם (הל' איסור"ב פרק כב, הלכה כא) שיפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה, ועי"ז יסלק את כל המחשבות הלא טובות מלבו.

תתייחס לזה כמו אל 'מלחמה', אל תעורר בלבך 'ויכוחים' בענין זה, אל תחפש 'עצות' ו'תחבולות', פשוט תתעלם מזה, ואם יכנס אל לבך איזה 'הרהור' - אל תתחיל לזרוק את הראש לכאן או לכאן, אלא פשוט תברח מזה! תסיח את דעתך! תתעלם ותסיח את דעתך באופן מוחלט. תתאר לעצמך כאילו שיש כאן כלב נובח ואתה פשוט מתעלם ממנו!

יתר על כן, אפילו להרבות בתפלה על זה - גם לא כדאי! נכון, בוודאי טוב להזכיר בתפלה שהשי"ת יצילנו 'מהרהור רע', על כל דבר מועלת תפלה, אבל לא יותר מידי! מפני שלהרבות בתפלה על הענין הזה, הרי זה גופא גורם שעושים עסק גדול ונלחמים בזה. **אלא אני ממשך והולך הלאה עם סדר היום שלי, כאילו אין כאן שום הרהור!** ובמשך הזמן הוא מובטח שהרהורים יסתלקו ממנו לגמרי. נכון, בוודאי זה לא דבר קל, זוהי עבודה הנמשכת זמן רב, עד שהראש מזדכך וההרהורים מסתלקים, ובינתיים ייתכן שסובלים מזה מאוד, אבל זוהי העצה כנגד זה, ובמשך הזמן זה נהיה יותר ויותר קל.

לא להיות שקוע בבוץ

עוד דבר שנחוץ מאוד לדעת, כלל גדול בעניני 'מכשולות'. בחור שנכשל - באיזה אופן שלא יהיה (בכלליות בחור שנכשל, טוב שיפנה אל המשגיח בישיבה וכדו' וידבר עמו על זה, כי ישנם עצות על זה, ולא יבוש לדבר על זה, כי זוהי טובתו). עליו לדעת שבדרך כלל העצה העיקרית היא: שלא יחשוב על מה שעבר! ואפילו לא לעשות תשובה על זה! **התשובה הגדולה ביותר היא, שלא חושבים על זה, ומחליטים החלטה גמורה: "מאי דהוה הוה", אבל מכאן ואילך אני צדיק גמור!** ואם הוא יחשוב כך, אזי השי"ת יעזור לו שהוא

יצא מזה לגמרי ויזכה ויתעלה מעלה מעלה. (ורק אחרי שינים ארוכות, כשהוא כבר מנותק מזה לגמרי, אז אם ירצה לעשות 'תיקונים' על מה שעבר ונכשל - אז זה דבר נכון וראוי. ואמנם ישנם בספה"ק כמה עצות ותיקונים נפלאים על זה).

כי הוא ידע דורנו

גם אם בחור נכשל, אסור לו להחשיב את עצמו כרשע או חוטא חס ושלום; ועל זה אמרו רבותינו ז"ל, (אבות פ"ב מ"א): "אל תהי רשע בפני עצמך". אלא הוא צריך לדעת שמכאן ואילך הוא צדיק גמור, וזהו! עליו לשכוח לגמרי מכל מה שהיה! ובפרט בדורינו אנו - שהשי"ת יודע ומבין את הנסיגות המרים שקיימים בזמנינו, הוא יודע באיזה דור יתום אנו חיים, ושהיצר הרע מתגבר בכל הכוחות שבעולם באופן נורא ואיום, אופל בעולמם לא היה כדבר הזה, הוא מתנפל על נשמות ישראל דווקא בעניינים אלו באופן נורא, והשי"ת יודע את כל זה, ויש בזה חשבונות שמים שהם למעלה מהשגתנו והבנתנו, ולא אתנו יודע עד מה - ואם כן ברור ופשוט שבוודאי אסור לאדם להחשיב את עצמו רשע בגלל הדברים הללו חס ושלום.

והרחיקנו מאדם רע ומחבר רע

ושלישית צריך לדעת את הכלל כלפי 'בחורים מקולקלים' ה' ירחם. למרבה הצער ישנם היום בישיבות בחורים שאינם הגונים, ופעמים רבות בחורים אלה נראים כלפי חוץ כבחורים טובים - אבל הם רקובים ומושחתים לגמרי מבפנים, והמדובר אודות בחורים שלמרבה הצער הם שקועים בנסיגון של אינטרנט רח"ל.

צריך לדעת שעם בחור כזה - אסור להתחבר, וצריך לנתק כל קשר עמו. צריך מיד לפנות אל המשגיח בישיבה ולספר לו מה שעובר על הבחור הזה, ולהתרחק ממנו כמטחוי קשת. לבחור עצמו המשגיח ידאג, הרי צריך להציל גם אותו, כי הלא הוא נשמה יהודית, אבל זה לא תפקידו של בחור.

האינטרנט אינו 'נסיגון' - אלא 'פירצה נוראה'

ובאמת הענין של האינטרנט אינו זכאי לתואר 'נסיגון' -

פרק ב'

וּפְשׁוּט הוּא שְׂאֵפְלוֹ אִם יִפְקַח הָאָדָם עַל עֵצְמוֹ, אֵין בְּכַחוֹ לְנַצֵּל, אֶלּוּלִי תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹזְרוֹ (קדושין ל, ב). כִּי תִיצֵר הָרַע תִּקְוֶה מְאֹד, וְכַמְאָמַר תְּכַתּוּב (תהלים לו, לב - לג), "צוּפָה רָשָׁע לְצַדִּיק וּמִבְּקָשׁ לְחַמִּיתוֹ ה' לֹא יִעֲנֶבְנֶנּוּ" וְגו', אֲךְ אִם הָאָדָם מִפְּקַח עַל עֵצְמוֹ, אִזְ תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹזְרוֹ וְנִצּוֹל מִן תִּיצֵר הָרַע. אָבֵל אִם אֵינוֹ מִפְּקַח הוּא עַל עֵצְמוֹ וְדַאי שְׂתְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא יִפְקַח עָלָיו, כִּי אִם הוּא אֵינוֹ חָס, מִי יְהוֹם עָלָיו

אל תעשה 'עסק' אל תכריז מלחמה

עיקר ההמלצה והעצה היא שלא לעשות מזה 'מצב' ולהלחם בזה. מפני שכפי כמה שמרבים לעשות מזה עסק - כך מתגבר הקושי יותר ויותר. אלא אדרבה, כמה שתמעט לחשוב על זה - כך יקטן הקושי. ולכן, אל

כך צריכה להיות תגובתנו והרגשתנו כלפי הענין של אינטרנט. צריך להתייחס לזה כמו איזה שיגעון נורא ופרוע, שמי שסובל מזה הוא מטורף! הוא לא נכשל בנסיונות, מפני שזה כלל לא הנסיון שלנו!

כאשר בחור סובל מחולשה כזאת והוא חושב תמיד: "אני הייתי צריך להיות כמו בחור פלוגי, הוא הרי בעל כשרון נפלא, הוא בחור מוצלח, אני רוצה להיות כמוהו!". אפשר לומר לו דבר אחד: "אילו היו שואלים את הנשמה שלך, אם היא רוצה להיות הבחור ההוא? אין שום ספק שהיא תזעק ותאמר: 'חס ושלום! איני מסכימה לזאת בשום פנים ואופן שבעולם! זה הרי האסון הגדול ביותר אם אני אהיה כמוהו! אני רוצה להיות 'אני' ולא 'ההוא'!

צריך להתנתק ולהתנער מזה כאילו לא היה

המשמעות של "יזיר עצמו מן היין" היא לא רק להתנזר בפועל משתיית יין ואכילת פרי הגפן, שהוא עושה לעצמו גדר וסייג שלא ישל. אלא המשמעות היא הכרזה שהאדם מכריז: אין לי שום שייכות ליסוטה! זה לא היצר הרע שלי! אצלי זה פשוט מחוץ לתחום, וזה כלל וכלל לא נסיון בעבורי! אני אפילו לא צריך להיאבק ולהילחם כנגד יצר הרע כזה של סוטה! זה לא קשור אלי בכלל! אצלי פשוט לא קיים מושג כזה של 'סוטה'! נכון, יש לי את היצר הרע שלי, יש הרבה דברים שעלי להילחם בהם ולהתחזק, הן בענייני סוד מרע והן בענייני עשה טוב, אבל זה לא היצר הרע שלי!

חייבים לעשות תקנות מחמירות

כך ממש צריכה להיות ההתייחסות אל היצר הרע, אשר בערמתו פורץ אל תוך כותלי הישיבה. זוהי 'פירצה' וצריך לגדור אותה. הנהלת הישיבה צריכה לגדור אותה בדרכיהם שלהם - באמצעות תקנות וגדרים וכו', ואולם גם כל אחד ואחד מהבחורים צריך לגדור גדר לעצמו, על ידי כך שהוא ידע בעצמו: היצרים הללו אינם 'אידישע יצר הרע' כלל וכלל - הם 'גוי'אישע יצר הרע'! אלו דברים שמעיקרא אין להם שום מקום ואחיה אליו! זה דבר זר שנפרץ ונכנס אל תוך מחנינו!

והשית' ירחם עלינו ויעזרנו על דבר כבוד שמו שהפירצה תתגדר לגמרי! מפני שזה פשוט וברור שיש צורך לגדור זאת באיזה שהוא דרך. זה דבר שלא יתכן שיהיה לו קיום אצלנו; כי מה אנו נעשה אם למחרת יתחילו אנשים לרצוח איש את רעהו! הלא האינטרנט גם הופך אנשים ל'רוצחים'; וכפי שנאמר בפסוק (דברים כב, כו): "כִּי כַאֲשֶׁר יִקְוּם אִישׁ עַל רֵעֵהוּ וְרָצְחוּ נֶפֶשׁ בֶּן הַדֶּבֶר הַזֶּה", - 'ונות' ו'רצחה' הם שווים ממש ואין ביניהם שום הבדל. נו, אם כן הרי ברור שאם בחורים יתחילו להתהלך עם נשק בכיסם, מה נעשה אז? אין ברירה נצטרך לעשות כנגד זה גדרים מחמירים וחומות בצורות.

פרק א

הַקְּנָאָה, גַּם הִיא אֵינָה אֶלָּא חֶסְרוֹן יְדִיעָה וְסִכְלוּת, פִּי אֵין הַקְּנָאָה מְרִיחַ כְּלוּם לְעַצְמוֹ, וְגַם לֹא מִפְסִיד לְמִי שֶׁהוּא מְתַקְנָא בּוֹ. אֵינּוּ אֶלָּא מִפְסִיד לְעַצְמוֹ, וְכַמְצִימָה הַקְּתוּב שְׁזַכְרָתִי (אויב ה), 'וּפְתָחָה תְּמִית קְנָאָה'. וְאָמְנָם יֵשׁ מִי שֶׁסִּכְלוּתוֹ רַבָּה קֵל קָה, עַד שֶׁאֵם יִרְאֶה לְתַבְּרוֹ אֵיזָה טוֹבָה יִתְעַשֵּׂשׂ בְּעַצְמוֹ וְיִדְאָג וְיִצְטַמֵּר... וְהוּא מִדָּה שֶׁצִּמָּר עָלָיו הֶחֱקֵם (משלי יד), 'וְרָקַב עַצְמוֹת קְנָאָה'

שזה כלל לא הנסיון שלנו! זה לא שייך לנו, ואין אנחנו צריכים לעסוק בזה ולהילחם על דברים האלה. ואע"פ שהכלים האלה גם פרצו אל תוך מחנינו, וישנם בחורים בישיבות שלמרבחה הצער נכשלו בזה, צריכים לדעת שזה לא יותר מאשר 'פירצה' נוראה! כלומר, אין המשמעות שזה כבר נהיה הנסיון שלנו - אלא המשמעות היא שהיצר הרע הנורא הזה, שלא היה צריך להיות אצלנו כלל וכלל, פרץ ונכנס למקום שלא היה צריך להיכנס. בחור חסידי לא היה צריך לדעת כלל וכלל שקיימים דברים כאלה.

לחזור ולתקן את הגדר שנפרצה

אמרו חז"ל (ברכות סג): "הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין". בדברים אלה לימדונו חז"ל יסוד גדול ונפלא, מה המשמעות של 'פירצה', והדרך איך לגדור את הפירצה! ראיית את הסוטה? אפילו אם לא עשית שום דבר רע, אלא רק ראית אותה - זוהי כבר 'פירצה'! מפני שנודע לך שיש יצר הרע חדש שלא היית צריך לדעת אודותיו! מה פתאום נזדמן לך לראות סוטה בקלקולה? עצם זה שראית שיש כזה דבר - זו כבר פירצה!

ועל כן באו חז"ל ונתנו לך עצה טובה והגונה: "יזיר עצמו מן היין", אם נפרץ הגדר, חובתך היא לעמוד בפרץ ולבנות גדרים וסייגים חדשים! מכאן ואילך אתה זקוק לשמירה והגנה גדולה מאוד, אתה חייב להזיר את עצמך מן היין בזהירות גדולה, ולא רק מן היין, אלא מכל היוצא מן הגפן. אלו הם גדרים על גבי גדרים, וסייגים על גבי סייגים. וכל זה מפני שצריך לגדור את הפירצה שנפרצה.

ג.

איש באחיו: אל תקנא בו, אין ביניכם שום תחרות

הוא מקנא בהצלחה שלו

לעתים קרובות מזדמן שיש לבחור 'לבלבל הדעת' - שבא מתוך 'קנאה' טפשית שהוא מקנא בחבירו. לדוגמה, הוא רואה שבחור פלוני מצליח בלימוד יותר ממנו, ויש לו מכך 'חלישות הדעת', ועוד שאר מיני דמיונות המביאים לידי קנאה ושנאה. אבל אם יודעים מעט את 'יסודות ההשקפה' של התורה"ק ושל חז"ל, אין ההתייחסות של התורה לכל זה, אזי אפשר בנקל לטפל בכל הקשיים ולפתור את כל הבלבולים.

אתה הבחור הטוב ביותר בישיבה 'שלך'

אם מתבוננים מעט ביישוב הדעת, אז מבינים בהבנה ברורה שכל הענין של 'קנאה' הוא טעות ושיבוש! כי איזה הגיון יש בקנאה, ומה שייך לקנא באחר? הרי אין לזה שום תפיסה ואחיה! זה פשוט 'לבלבל הדעת' ודמיון של הבל! כי האמת היא שכל יהודי הוא עולם בפני עצמו, ולכל אחד יש הצלחה אחרת. מה שכלפי חברך נקרא 'הצלחה' - אינו נחשב הצלחה אצלי; וגם מה שאצלו נחשב לכישלון אינו נחשב לכישלון אצלי; השי"ת קובע לכל אחד ואחד את ה'הצלחה' שלו; ועל זה אמרו

חז"ל (יומא לה): "אין אדם נוגע במוכן לחבירו אפילו כמלא נימא". הוא מצליח ב'אופן שלו', ואתה מצליח ב'אופן שלך'! ואע"פ שהוא הרי נחשב הבחור הטוב בישיבה! לבריאות! יערב לו ויבושם לו שימשיך להחזיק בתואר 'הבחור הטוב ביותר בישיבה'! אבל אתה הרי לומד תורה עם הכשרונות שלך ועם הכוחות שלך, ואין שום ספק בעולם שאתה מוצלח ויוצא מן הכלל - בהצלחה 'שלך'!

ועל כן בין אם אכן תתפרסם בהצלחתך ובין אם לא - אין בזה שום הבדל. פעמים רבות ההצלחה מתגלית רק שנים רבות לאחר

מכן, ולפעמים היא מתגלית רק בעולם העליון! אבל העיקר הוא: בעבודת ה' שלך - אתה זוכה לעשות נחת רוח להשי"ת! אתה הרי עולם שלם בפני עצמך, ובעולם 'שלך' אתה הרי הטוב ביותר ששייך, מפני שהשי"ת נתן לך אחד את הכלים 'שלו' ואת האפשרויות הטובות ביותר בעבורו.

להיות כמו האחר - האסון הגדול ביותר

כאשר בחור סובל מחולשה כזאת והוא חושב תמיד: "אני הייתי צריך להיות כמו בחור פלוני, הוא הרי בעל כשרון נפלא, הוא בחור מוצלח, אני רוצה להיות כמוהו!" אפשר לומר לו דבר אחד: "אילו היו שואלים את הנשמה שלך, אם היא רוצה להיות הבחור ההוא? אין שום ספק שהיא תזעק ותאמר: "חס ושלום! אני מסכימה לזאת בשום פנים ואופן שבעולם! זה הרי האסון הגדול ביותר אם אני אהיה כמוהו! אני רוצה להיות 'אני' ולא 'ההוא'! מה זאת אומרת שאני אהיה כמוהו? מה אני אהיה? עוד בן אדם? עוד מספר? לא! אני איני מיותרת כלל וכלל! עלי אמרו חז"ל (סנהדרין לז): "בשבילי נברא העולם" - כל הבריאה וכל העולמות העליונים והתחתונים נבראו בעבורי! אני 'פלוני' בן פלוני! ואין אף אחד בכל הבריאה שדומה אלי! אדם כמוני לא היה ולא יהיה לעולם! אני יצירה יחידה ומיוחדת בכל הבריאה! ועל כן, יש לי את המטרה 'שלי', את התפקיד 'שלי', את השאיפות 'שלי', את הדרך 'שלי' ואת ההצלחה 'שלי'! ואני לא המתחרה (קאנקורנץ) של אף אחד בעולם."

אל תדמה את עצמך לאחרים

המשיג צריך לעורר בחור כזה ולשאלו אותו: "מדוע אתה רוצה להיות כמותו? הרי אתה מי שאתה! תחשיב את עצמך! אל תדמה את עצמך בתורת 'ההוא', אלא תחשיב את עצמך בתורת 'עצמך'. שאתה - כפי שאתה נראה עם המהות שלך, עם הנשמה שלך, ועם הכשרונות והכוחות שלך - זוכה לעשות נחת רוח גדולה ונפלאה להשי"ת, נחת רוח כזה שאף אחד אחר בכל העולם לא עשה מעולם! וזה אכן ההצלחה 'שליך'!"

עם מעט ישוּב הדעת אפשר להתגבר על הכל

עד כאן מנינו רק מעט פרטים בענין זה של 'סור מרע'. אבל הכלל של כל הדברים הללו: אסור לבחור להניח לעצמו להתרשל ולהיות מושפע מכל ה'בלבולים' המפריעים לו להתעלות בעבודת ה' ולהיות שקוע בלימוד התורה. מפני שהיצר הרע יחפש תמיד לבלבולים לבלבל את הראש. ולכל הבלבולים הללו ישנם עצות פשוטות. צריך רק מעט 'ישוּב הדעת', ואז אפשר לצאת מכל מיני קטנות המוחין והבלבולים.

תהיה 'בריא' בגוף ובנפש - תלמד תורה ביגיעה 'בריאה'

ונחזור לענין של 'עשה טוב', היסוד של בחור הוא: שהוא יקבע מצב שיהיה לו אפשרות לשבת ולמוד גמרא בישוּב הדעת ומתוך שמחה וטוב לבב, עם ראש פתוח ולב פתוח. כדי שיוכל לעמול בתורה יומם ולילה עם כל כוחות הגוף וכוחות הנפש בשלימות. בחור שיעשה כך, יראה את עולמו בחייו ויחיה ממש בגן עדן, יהיה לו מאוד טוב בזה ובבא.

התחילו הגשמים... ענה לו חברו: 'וואס האלסטו דין אזוי ארויס? פארצייעניגס האבן ערליכע אידן אזוי ווי אייך געברענגט א מכול אויף די וועלט...' (מה אתה מתגאה כל כך? הנה בשנים קרמוניות הביאו 'ערליכע אידן' כמון מכול לעולם...).

סיפר כ"ק אדמו"ר מאמשינאו, כי הרה"ק רבי חיים חייקא מאמדורא זי"ע היה עני מרוד מאד, והיה ממש מופשט מן העולם הזה, וכל גינוני עולם הזה לא תפסו אצלו מקום כלל. פעם אחת בימות החורף נודמן לעיר 'בארדיטשוב', ולפי שהיה הקור גדול מאד, השאיל לו אדם אחד את מעילו להתחמם בו. אבל מרוב בטלנותו של רבי חיים חייקא לא הבחין איך הלביש עצמו במעיל, ולבש אותו באופן הפוך - כאשר הצד הפנימי כלפי חוץ, וכן הלך ברחובה של עיר. וכל אנשי העיר, כאשר ראוהו מתהלך עם המעיל ההפוך, חייכו ושחקו. כשהבחין רבי חיים חייקא איך שבכל מקום שהוא הולך אנשים שוחקים ומחייכים, ולא ידע ולא הבין למה הם שוחקים, ענה ואמר: 'אה, יעצט פארשטיי איך שוין ווי אזוי דער הייליגע בארדיטשוב'ער איז געקומען צו אזא גרויסע מדרגה, ער וואוינט דאך אין א שטאט ווי יעדער איז בשמחה...' (אה, כעת אני כבר מבין איך הגיע הרה"ק מאמדורא שוב למדינתו הרמה, הרי הוא דר בעיר שכולם בשמחה...).

בחצר הק' אמשינאו היה הכל סובב הולך על ענין השמחה, עד כדי כך שאצל כ"ק אדמו"ר מאמשינאו היתה עצבות כ"כ חמור ונחשב ממש כעין 'החטא הידוע'. פעם אמר על מצות וידוי ביום הכיפורים, שהיה זו עבודתו דייקא של הכהן גדול להתוודות על עוונות כל בני ישראל, ושאל: 'פארוואס האט מען געגעבן די מצוה פון וידוי דוקא פאר'ן כהן גדול און נישט פאר יעדער איינער?' (למה נתנו את מצות הוידוי דוקא אל הכהן גדול, ולא לכל אחד?). וענה בנעימות לשונו הק': 'ווייל וידוי איז א שווערע מצוה, מ'קען דאך חס ושלום ווערן בעצבות! זה תורה האט נישט קיינעם געטרויעט מיט די מצוה, נאר דעם כהן גדול! דעם כהן גדול האט מען געקענט געטרויען מיט די מצוה פון וידוי! (כי וידוי היא מצוה קשה, הרי יכולים חס ושלום להיות על ידי זה בעצבות! התורה לא סמכה על כל אחד במצוה זו, רק על הכהן גדול! על הכהן גדול היו יכולים לסמוך ולמסור בידו מצוה זו של וידוי!).

כמה פעמים אירע אשר כ"ק אדמו"ר מאמשינאו פתח את פיו לומר דברים, בלי שיקדימו לשאול אותו איזה דבר, והיה לזה נועם וחק מיוחד. פעם אחת כאשר נכנסתי אליו פתח ואמר: 'יעדער איינער קען זיין א בן עליה! נו, פארוואס איז נישט יעדער קיין בן עליה? ווייל מ'איז נישט בשמחה! וואלט מען געוועהן בשמחה, וואלט יעדער געוועהן א בן עליה!' (כל אחד יכול להיות בן עליה! ולמה אם כן אין כל אחד בן עליה? לפי שאינם בשמחה! אילו היו בשמחה, היה כל אחד בן עליה!).

• דרכו בקודש של הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע היתה כל כולו 'שמחה', והנה הרה"ק מראפשיץ זי"ע היה לו סדר קבוע בכל שנה, שהיה נוסע אל הרבה צדיקים להיות אצלם בשבת. והיה נוהג בכל פעם שהיה הולך למסעיו, לשבות בתחילה אצל הרבי מלובלין, ומשם היה נוסע אל הצדיקים האחרים. וכן אח"כ בדרכו חזרה אל ביתו, עבר שוב אצל הרבי מלובלין, ומשם שב לביתו. ואמר על כך: 'א איד דארף אנהייבן מיט שמחה און ענדיגן מיט שמחה' (יהודי צריך להתחיל עם שמחה ולסיים עם שמחה).

• שמעתי מכ"ק מרן רבינו זי"ע כי פעם אמר הרה"ק הרבי מלובלין: 'איך האב ליבערשט א לוסטיגן בעל עבירה ווי א צוגעלייגטן ערליכער איד' (אני אוהב יותר בעל עבירה השרוי תמיד בשמחה, מאשר איש ירא שמים השרוי בעצבות וכבדות), כי אצל הרבי מלובלין היה ענין השמחה עיקר היסוד.

פעם חזרתי על מאמר זה בפני כ"ק אדמו"ר מאמשינאו זי"ע, והרי בחצה"ק אמשינאו לבית וואיקא ג"כ נהגו ביותר במדת השמחה, וכאשר שמע מאמר זה, היה ניכר עליו שהוא מחיה את עצמו בדברים אלו עד מאד, וממש נותר ממקומו מרוב התפעלות, ואמר בהתלהבות: 'ס'איז דא א גרויסע ש'קל אין דעם ווארט! (יש 'שכל' גדול במאמר זה). ואחר כך חזר על מאמר זה בכמה הזדמנויות, באמרו כי שמע דבר זה בשם כ"ק רבינו זי"ע.

• פעם אחת הגיע הרה"ק מראפשיץ לעיר רימנוב לשבות בצלו של רבו הרה"ק הרבי ר' מענדעלע זי"ע, והיה אז עצירת גשמים באותן גלילות של רימנוב ולא ירד מטר במשך תקופה ארוכה וכמובן שהציבור היו בעצבות וכבדות. וגור הרה"ק הרבי ר' מענדעלע כמה תעניות על הציבור, ועדיין לא נענו. וכשהגיע הרה"ק מראפשיץ שאל אותם 'מה אירע כאן', ענו לו דברים כהווייתן כי הציבור היה היום בתענית על עצירת הגשמים. אמר להם הרה"ק מראפשיץ בתמיחה: 'אז ס'רענגט נישט פאסט מען?! אז ס'רענגט נישט קויפט מען אביסל מעד און מ'טרינקט לחיים, רענגט!' (כאשר אין יורדים גשמים מתענים?! אם אין יורדים גשמים קונים קצת 'מעד' (משקה) ושותים לחיים, ואז יורדים גשמים!) ואכן ציוה שיקנו ויביאו 'מעד' - כי כבר היה אחר סיום התענית, ושתו כל הציבור 'לחיים' ונהייתה שמחה בביהמ"ד, ואכן תיכף ומיד נתקדרו השמים בעבים וירדו גשמים מרובים (א שלא'ס רעגן). והנה להרה"ק מראפשיץ היה איזה חבר טוב ברימנוב, אשר בכל פעם שהיה חושש שלא ישל ח"ו בפניות וגאיות וכדו', היה הרה"ק מראפשיץ ניגש אליו ועושה עמו איזה מילתא דבדיחותא כדי להינצל מזה. וכך גם אחר מעשה זה, ניגש הרה"ק מראפשיץ אל חברו ואמר לו: 'נו, יעצט וועסטו שוין האלטן פון מיר? זעסט, דער ר'ב האלט גוזר תענית געוועהן, און ס'האט נישט געהאלפן. און איך האב געזייגט טרינקען מעד, און ס'האט באלד גערענגט...' (האם כעת כבר תאחו ממני? ראי, הרב גזר תענית, וזה לא עור כלום. ואני ציויתי לשתות 'מעד', ומיד